Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Directoraat-generaal Klimaat en Energie

Aan de Minister voor Klimaat en Energie

Auteur
[redacted]

TER BESLISSING
Datum
6 juni 2023

Kenmerk
DGKE / 27646918

nota

Beslisnota publicatie Ontwerp-Programma Energiehoofdstructuur

Kopie aan

Parafenroute

Bijlage(n)

[redacted]

Aanleiding

Op 3 juli beoogt u met de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) het ontwerp-Programma Energiehoofdstructuur (PEH) naar de Kamer te sturen. Bijgaand treft u het ontwerp-PEH aan.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met de publicatie van het Ontwerp-PEH.

Kernpunten

- Het PEH is gericht op de ruimtelijke planning van de energie-infrastructuur voor 2050. Het ontwerp-PEH zal na de zomer formeel ter consultatie worden gelegd. Eenieder kan daarbij zienswijzen indienen. Eind 2023 is de definitieve vaststelling van het PEH voorzien.

Toelichting

Proces PEH

- In 2020 is de Startnotitie gepubliceerd en aan de kamer aangeboden.
- Ter onderbouwing van de keuzes is een zogenaamde integrale effectenanalyse (IEA) opgesteld. Deze voldoet aan de eisen van een milieu effectrapportage, maar is breder van scope. Daarin zijn de effecten onderzocht op het vlak van o.a. milieu, ruimte, kosten en baten en systeem-efficiëntie van mogelijke ontwikkelingen van het energiesysteem, en de mogelijke structuurkeuzes daarbinnen. Deze wordt meegestuurd met de publicatie van het concept-PEH en geeft overzicht van alle alternatieven, relevante feiten en effecten op de omgeving van mogelijke keuzes in het energiesysteem.

- Het concept-onderzoeksplan van de IEA is van 30 april tot en met 10 juni 2021 ter inzage gelegd namens de ministers van EZK en BZK. De formele term voor dit plan is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.
- In deze periode zijn er 48 zienswijzen ontvangen. De concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is vastgesteld en via de Nota van Antwoord en een participatieverslag gepubliceerd. Daarin staathoe er met de zienswijzen is omgegaan en wat er verder in het participatieproces is meegegeven door andere partijen.
- Tijdens de onderzoeksfase en de afwegingsfase van de beleidskeuzes zijn op verschillende momenten openbare regiosessies en thematische expertsessies georganiseerd om de aanpak en inzichten uit te wisselen met de verschillende decentrale overheden en andere betrokkenen. Diverse mijlpalen, bijvoorbeeld de scope, onderzoeksaanpak en de beslispunten in het ontwerp-PEH zijn ter afstemming voorgelegd bij decentrale overheden en andere departementen via bestuurlijke consultaties en interdepartementale en interbestuurlijke stuurgroepen.
- Het PEH is de inbreng voor de nationale energiehoofdstructuur in het nationale ruimtelijke beleid en de ruimtelijke arrangementen met provincies die o.l.v. de minister voor VRO worden vormgegeven. In het zgn. ‘startpakket’ zijn op basis van de eerste inzichten aandachtspunten meegeven, zoals de extra ruimteclaim die bij de aanlandlocaties van windenergie van zee zal ontstaan.
- Op 23 december is de brief Hoofdlijnen PEH aan de Kamer verzonden.
- Naar aanleiding van de concept-beleidskeuzes in het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) is geanalyseerd of de keuzes in het PEH in lijn zijn met eventueel hogere vraagscenario’s. Dit blijkt het geval.
- Na de zomer wordt het ontwerp-PEH ter inzage gelegd. Iedereen krijgt dan de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Na de verwerking daarvan wordt het PEH definitief vastgesteld, naar verwachting eind 2023.
- Met de definitieve versie van het PEH wordt een Uitvoeringsagenda gepubliceerd, waarin de vervolgprocessen beschreven worden die verder uitvoering geven aan het PEH.

In het Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie van Rijk en medeoverheden is ingestemd met het PEH. De volgende aandachtspunten zijn meegegeven:

- De noodzaak werd breed gedeeld om meer proactief aan de slag te gaan met de ruimtelijke programmering van energieinfrastructuur, en de impact op energie vroegtijdig mee te nemen bij andere ruimtelijke plannen. In een aantal gevallen leidt het PEH tot wettelijke reserveringen die gemeentes en provincies over moeten nemen. In andere gevallen wijst het PEH ontwikkelrichtingen aan, zodat de decentrale overheden beter inzicht hebben in de ruimtevraag van de energietransitie richting 2050 en daar rekening mee kunnen houden in hun plannen, zoals nieuwe woningbouw.
- Door Netbeheer Nederland is aandacht gevraagd om de ontwerpprincipes door te vertalen naar de wijken. Het voorkomen van netcongestie gebeurt voor een groot deel op het laagspanningsnet. Bij een ruimtelijke strategie hoort bovendien een uitvoeringstrategie.
- VNG heeft belang van ruimtelijke regie op batterijen benadrukt. VNG en IPO hebben gevraagd gemeenten en provincies actief te informeren.

In de Commissie Fysieke Leefomgeving is ingestemd met het PEH. De volgende aandachtspunten zijn meegegeven:

- IenW heeft aangegeven dat in het vervolgtraject aandacht moet zijn voor de omgevingsveiligeid bij het vervoer van gevaarlijke stoffen door buisleidingen en voor het watergebruik van elektrolysers.
- BZK heeft aangegeven dat PEH ook in de ontwerpfase een belangrijke inbreng zal zijn voor de ontwikkelperspectieven die in provincies worden opgesteld in het kader van NOVEX.

Scope PEH
Een duurzaam energiesysteem vraagt meer ruimte dan een fossiel systeem. Tijdige beschikbaarheid van ruimte is cruciaal voor een succesvolle transitie. Door vroeg op de beschikbaarheid van ruimte te sturen en afspraken te maken over verantwoordelijkheden, wordt de realisatie van de energietransitie versneld.

Via het ruimtelijk instrumentarium zijn veel mogelijkheden om te sturen. Bijvoorbeeld door grootschalige systeemfuncties zoals opslag of conversie de status nationaal belang in de fysieke leefomgeving toe te kennen. Gebieden kunnen voorafgaand aan een investeringsbesluit gereserveerd worden voor toekomstige infrastructuur. Gebieden kunnen ook uitgesloten worden van bepaalde ontwikkelingen die bijvoorbeeld de ontwikkeling van energiehoofdstructuur in de weg staan. Randvoorwaarden of ontwerpprincipes kunnen opgesteld worden over een zorgvuldige inpassing en belangenafweging.

Het PEH heeft als tijdshorizon 2050. En het bouwt voort op de reeds gedane investeringsbesluiten van de netbeheerders (die iedere 2 jaar de investeringen voor de komende 10 jaar vastleggen) die via eigenstandige procedures ruimtelijk worden ingepast.PEH kijkt dus vooral naar de periode daarna. Het programma levert het volgende op:

a. Herijking van nationale ruimtelijke aanwijzingen en reserveringen voor energie-infrastructuur en locaties voor grootschalige elektriciteitsproductie;
b. Nieuwe ontwikkelrichtingen voor de hoofdinfrastructuur van 2050, zoals hoogspanningsinfrastructuur, grootschalige conversie van waterstof, buisleidingen en opslag;
c. Generieke beleidsuitspraken, waaronder ruimtelijke randvoorwaarden voor de energie-infrastructuur, inrichtingsprincipes of de aanwijzing van nieuwe onderdelen van nationaal belang.

Beleidskeuzes in PEH
De belangrijkste beleidskeuzes die het Ontwerp-PEH bevat:

- Een aantal uitbreidingen van hoogspanningsinfrastructuur (220/380kV).
- Bestaande vestigingsplaatsen voor grootschalige elektriciteitscentrales voor duurzaam vermogen worden behouden, m.u.v. Harculo.
- Eemshaven wordt geschrapt als waarborglocatie voor kernenergie.
- Meer sturing op grootschalige systeembatterijen. Hiernaar wordt een aparte analyse gedaan met provincies en netbeheerders.
- Aanwijzing voorkeursgebieden voor grootschalige elektrolyse (>100 MW).
- De bestaande buisleidingsstroken bieden voor het grootste deel genoeg ruimte richting 2050.
- Verkenning mogelijkheden voor ondergrondse opslag van waterstof.